

DOI [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-25\(54\)-73-85](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-25(54)-73-85)
УДК [37.092.12:005.963]:908 (477)

Вишневська Ганна Петрівна,
методист вищої категорії навчально-методичного відділу
Навчально-наукового інституту
менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0009-0003-8454-1145>
ozdoba@i.ua

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті визначено актуальність проблеми етнокультурної направленості, обґрунтовано суть поняття, принципи етнокультурної направленості у закладі освіти. Розглянуто реалізацію побудови освітнього процесу щодо етнокультурної направленості у закладі освіти за наступними принципами: включення в єдину етнокультурну традицію, перехід від національної культури до пізнання культур народів спільного проживання у країні та прийняття світових культурних цінностей, діалогу культур. Приділяється увага формуванню основ етнічної культури, як одного з важливих завдань формування особистості, яке реалізується за умови створення культурно-освітнього середовища, збагачення якого сприяє розвитку особистості на духовно-моральному ґрунті загальнолюдських цінностей, враховуючи особливості етнотрадицій та національних ідеалів. Статтю присвячено розкриттю ступеня дослідження розвитку етнокультурних компетентностей керівників закладів освіти. Звертається увага на засвоєння культури етносу у шкільному віці, що дає змогу краще розуміти народні традиції, мову, надає можливість дітям стати носіями власної національної культури. У змісті висвітлені результати теоретичного аналізу з актуальної проблеми наукового пошуку етнокультурних витоків шкільної освіти, збагачення етнокультурного середовища. Підкреслюється, що знайти сучасні ефективні засоби формування основ етнічної культури можливо завдяки створенню організаційно-педагогічних умов розвитку етнокультурного потенціалу педагогічного колективу та використанню сучасних інформаційно-комунікативних

технологій. У змісті статті розкрито наукову та практико зорієнтовану спрямованість наукових праць із етнокультурних проблем розвитку шкільної освіти, висвітлено підходи впровадження нових етнокультурних знань в освітній процес закладів загальної середньої освіти та професійну підготовку вчителів.

Ключові слова: культура; етнокультурна; заклад освіти; компетентність; національні традиції; мистецтво.

ВСТУП / INTRODUCTION

Освіта становить глибинний соціально-культурний пласт, що визначає стратегію ідеологічного, політичного, економічного розвитку суспільства та його безпеки. Нині в умовах відстоювання Україною свого права на існування в союзі демократичних держав, чільне місце належить світоглядній освіті, що ґрунтується на цінностях, зокрема й етнокультурних і пріоритетах людини XXI століття.

Заклади загальної середньої освіти виконують особливу місію формування в учнів ключових компетентностей, з поміж яких пріоритетним є вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей, культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність. Цілі, мету, зміст і провідні напрями розвитку освіти на законодавчому рівні визначено відповідно до європейських освітніх практик, про що йдеться в Законах України: «Про вищу освіту» (2014), «Про світу» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020); Концепції Нової української школи» (2016); професійних стандартах підготовки вчителів.

В умовах культурної багатоманітності України важливо залучити освітній ресурс, вироблений попередніми поколіннями. Етнокультурні тенденції в контексті проблеми дослідження розглядаємо як сукупність характерних ідей і напрямів, джерелом якої є колективна творчість певної етнічної спільноти, щодо зростання певних еталонних значень, прогнозування поступу шкільної освіти учнів в мінливих умовах сьогодення. Водночас ефективний поступ шкільної освіти неможливий

без критичного аналізу про її попередній стан, виявлення гальмівних чинників як і тих, що можуть бути адаптовані до потреб сьогодення.

Ключове поняття «культура» як центр дефініції «етнокультура» має багато пояснень. Насамперед будь-який предмет або явище культури сприймається не як наслідок дії природних сил, а як результат діяльності людини, направленої на вдосконалення, обробку, перетворення. Тобто культура розуміється як зміна природного об'єкта під впливом людини. Поступово дефініція «культура» почала застосовувати для позначення виховання, освіти, удосконалення самої людини, певного ступеня освіченості й вихованості особистості. У сучасному світі це поняття продовжують досліджувати. Сьогодні культура – складне, багатогранне та багатоаспектне поняття, яке охоплює всю людську діяльність у сферах матеріального і духовного виробництва.

Етнічна культура походить від класичного визначення, яке ґрунтується на уявленні про неї як про локальне явище цілісного процесу світової культури. Вона є рушійною силою згуртування націй, толерантного виховання, етнічних комунікацій. Основним провідником школярів у етнокультуру є вчитель. Саме тому особливого значення набуває етнокультурна підготовка майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. Однією зі складових частин етнокультури є образотворче мистецтво, як носій народної творчості України. Це вказує на необхідність формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, як провідників, покликаних передавати етнокультурні традиції від одного покоління етносів до інших, підтримувати позитивні педагогічні тенденції за умов спільного проживання різних народів.

Постановка проблеми. За умов глобальних інтеграційних процесів сфера освіти потребує радикальних змін, щоб задовольнити потреби світової спільноти. Здійснювати ефективний виховний вплив на особистість сучасної молоді можливо, використовуючи новітні підходи, беручи до уваги класичні освітні парадигми з урахуванням вимог сьогодення.

Однак слід пам'ятати, що педагогічний процес насамперед має нести етнічні та культурні цінності людства. Особливо це стає актуальним за умов стрімкої інформатизації освітнього процесу, міждержавної інтеграції світового співтовариства. Саме тому постає проблема формування етнокультурної компетентності майбутніх керівників закладів освіти, як фахівців у контексті професійної підготовки. У сучасному закладі освіти не повинно бути звичайної передачі готових

знань про етнічну культуру. Формування етнокультурної компетентності має відбуватися через розвиток креативного мислення, креативності та національних почуттів здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз джерельної бази дає підстави стверджувати про науковий інтерес до досліджень етнокультурної місії школи в різні роки (І. Бех, Я. Бурлака, Г. Ващенко, Л. Виготський, С. Гончаренко, О. Любар, В. Майборода, Ю. Руденко, М. Стельмахович, К. Ушинський). Окремі аспекти, що висвітлюють етнокультурну спрямованість розвитку змісту шкільної освіти в роки незалежності розкрито в працях сучасних українських учених: О. Березюк, Т. Мацейків, Ю. Мальований.

Погоджуючись зі словами Г. Ващенка про те, що «вселюдська культура складається із надбань і досвіду різних народів» [2], підкреслимо важливість безперервної передачі від покоління до покоління найкращої мудрості народу. За умов створення етнокультурного виховного середовища забезпечується творча розумова діяльність всієї нації та кожної людини. Аналіз основних досліджень і публікацій показав, що теоретичні засади формування етнокультурної компетентності розглядаються у наукових працях Л. Маєвської, Е. Мілованової, О. Нестеренко, А. Осадчука, О. Отич, Т. Поштарьової, Л. Соляр, Г. Лозко. На особливості формування етнокультурної компетентності вказано у працях О. Гуренко, В. Кириченка, Л. Коваль, О. Будник. Загальні питання вдосконалення змісту педагогічної освіти відображено у дослідженнях І. Бега, І. Зязюна, Н. Лисенко, В. Кременя, Н. Кузьміної, А. Маркової, Н. Ничкало, О. Пехоти. Як засіб формування самосвідомості та національної ідентичності молоді етнокультурну компетентність розглядають Л. Паламарчук, Г. Волков, С. Борисова, О. Красовська, В. Струманський та ін.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є визначення ролі етнокультурної направленості майбутніх керівників у системі навчання і виховання закладу загальної середньої освіти.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: дослідити сучасні освітні процеси, що спираються на етнокультурні компетентності педагогічних працівників в цілому та керівників закладів середньої освіти зокрема. А також, дослідити вплив цих компетентностей на виховні процеси з формування духовно-моральних цінностей особистості.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Збагачення освітнього середовища етнокультурними цінностями, використання етнокультурних надбань в освітньому процесі сприяє розвитку особистості на духовно-моральному ґрунті загальнолюдських цінностей, враховуючи особливості етнотрадицій та національних ідеалів. Засвоєння культури етносу у шкільному віці дає змогу розуміти народні традиції, мову, надає можливість дітям стати носіями власної національної культури.

Головна роль у цьому процесі належить освіті. Вона є соціумом культури, простором культури, у якому людина занурюється в культуру, зокрема національно-етнічну, а через неї долучається до світової загальнолюдської культури. Основним провідником засвоєння культури й етнічного спадку минулих поколінь у всі часи вважається вчитель. Він, як фасилітатор, повинен залучати шкільну молодь до традицій народу, формувати культурні цінності, удосконалювати та поглиблювати етнонаціональну культуру здобувачів освіти.

Провідником цієї етнокультурної спадщини є керівник закладу освіти, якому відведена шляхетна місія бути носієм власної національної культури й натхненником формування етнічної самосвідомості кожного вчителя, кожної дитини, долучати майбутнє покоління до різних культурних позицій, цінностей, традицій. Слід зазначити, що сформованість творчих стратегій вчителів може бути мірою інтелектуальної вихованості особистості і безпосередньо спрацьовувати на формування творчого потенціалу окремого вчителя та педагогічного колективу школи в цілому.

За таких обставин, за умов реформування освітньої системи, особливого значення набуває саме етнокультурна компетентність майбутніх керівників закладів освіти, як невід'ємна частина їхньої професійної підготовки у педагогічних колективах. Найважливіше завдання освіти та виховання молоді у нашій державі – примноження, збереження досвіду, національних традицій, етнічних і культурних надбань. Саме тому, дослідження етнічної культури, як феномену, належності, етнокультурної направленості, вивчається в історико-філософських і психолого-педагогічних аспектах.

Так, Т. Мацейків визначає етнокультурну направленість як особливу характеристику освіти, що показує, якою мірою її завдання, мета, зміст, технології виховання і навчання орієнтовані на розвиток і соціалізацію особистості як суб'єкта етносу і як громадянина держави, здатного до

самовизначення за умов сучасної світової цивілізації [7].

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Побудова освітнього процесу за етнокультурної направленості у закладі освіти реалізується з дотриманням таких принципів, як:

- принцип включення у єдину етнокультурну традицію. Освітній процес має відображати зміст накопиченого фонду національних і культурних цінностей, досягнень свого етносу, особливостей його історичного та соціального досвіду;
- принцип переходу від національної культури до пізнання культур народів спільного проживання в країні та прийняття світових культурних цінностей;
- принцип діалогу культур. Цей принцип є сприятливою основою для формування міжетнічної толерантності, культурного взаєморозуміння та саморозвитку.

Спираючись на національну культуру, заклади освіти створюють середовище духовного комфорту, відчуття соціальної захищеності. Включення молоді у рідну етнокультурну традицію є успішним за умови застосування принципу реалізації конституційного права виховання і навчання рідною мовою.

Цей принцип найкраще розкривається у словах М. Стельмаховича про те, що «через засвоєння своїх, власних, народних, національних надбань можна по-справжньому опанувати загальнолюдськими духовними цінностями» [8]. Тобто національне зближення між різниці культурами має відбуватися на ґрунті розвитку народних національних культур.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

Таким чином, освітній процес у закладі освіти має наповнюватися національною культурою, інформацією про культуру інших народів світу.

В. Мадзігон акцентує на тому, що сучасна освіта «покликана виробити в кожного громадянина звички, настанови та цінності, без яких неможливе функціонування демократії. Формування демократичних цінностей у системі здійснюється через усі без винятку аспекти навчально-виховного процесу, на всіх його рівнях – змістовому, організаційному, функціональному, комунікативному» [5].

Розглянемо ключове поняття «культура», без пояснення якого неможливо розглянути етнокультурну спрямованість освіти. У науково-педагогічній спільноті існує багато трактувань цього поняття. Саме слово

«культура» з'явилося ще в античну епоху й у перекладі з латинського «cultura» означає «обробка», тобто «культування». Це говорить про те, що культура «розуміється як зміна природного об'єкта під впливом людини», «будь-який предмет або явище культури сприймається не як наслідок дії природних сил, а як результат діяльності людини, направленої на вдосконалення, обробку, перетворення».

Поступово слово «культура» стала застосовувати для позначення виховання, освіти, удосконалення самої людини, певного ступеня освіченості й вихованості. Упродовж багатьох століть у західноєвропейських і вітчизняних філософських думках поширювалися різні культурні концепції, а саме:

- предметно-ціннісна;
- діяльнісна;
- особистісно-атрибутивна тощо.

Культура складна, багатогранна та багатоаспектна. Вона охоплює всю людську діяльність у сферах матеріального і духовного виробництва.

Етнічна культура походить від класичного визначення, яке ґрунтується на уявленні про неї як про локальне явище цілісного процесу світової культури (локальний від лат. *locus* – місце, місцевий, «той, що не виходить за визначені межі»). У сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідженнях етнічна культура розуміється, як сукупність етнодиференціювальних і етноінтегруювальних характеристик культури. У дослідженнях Г. Лозко етнічна культура описується як «сукупність матеріальних і духовних цінностей, вироблених певним етносом упродовж його історії на його власній території засобами етнічного самовираження (рідною мовою, рідною релігією) і не включає імпортованих зразків (наприклад, світових релігій)» [4]. Українські етнологи В. Кафарський, Б. Савчук та ін. визначають етнічну культуру як сукупність властивих етносу способів, елементів, структур життєдіяльності, що забезпечують його збереження та розвиток і завдяки своїм яскравим самобутнім рисам виконують етноідентифікуючу функцію. Будучи невід'ємною ознакою етносу, вона є культурою людей, пов'язаних між собою спільністю походження й історичного розвитку.

В. Заслуженюк етнічну культуру відносить до пріоритетів, які допоможуть згуртувати всіх людей різних національностей, що населяють єдину країну, і виховати освічене, толерантне, компетентне в цій галузі покоління [3].

Однією зі складових частин етнокультури є образотворче

мистецтво як носій народної творчості України. Саме на прикладі такої творчої сторони етнокультурного виховання можна наочно розкрити як компетентність вчителя, так і виявити інтерес до предмету в учня. Дослідження Є. Антоновича [1], В. Титаренко [9] підтверджують виховне та навчальне значення образотворчого мистецтва. Воно є своєрідним оберегом національної культури у повсякденній мобільності та відкритості життя суспільства. Образотворче мистецтво формує у людини сучасне естетичне ставлення до часу та дійсності, знаходить своє місце в усіх сферах пізнавально-практичної діяльності. Одним із видів образотворчого мистецтва, який повною мірою розкриває етнічну культуру, є декоративно-прикладне мистецтво. Широкий спектр функцій декоративного мистецтва, його доступність, різноманіття видів дозволяє ефективно використовувати його як в естетичному вихованні молоді, так і при формуванні знань про етнокультурну спадщину нації.

Розмаїття етнокультурних напрямків, що склалися на теренах України важко переоцінити. Це декілька стилів розписів, якими вималювані українські хати (а зараз їх використовують в монументальному розписі – мурали, стилізований малюнок в побутовій кераміці та в майоліці), вишиванки, різьба, плетіння, витинанки тощо. Всі ці напрямки несуть історичну, духовну та просвітницьку інформацію, їм притаманні стали народні уявлення про світ, його колористику і її значення, символізм зображень рослинного та тваринного світу. Таке етномистецтво зображує, на перший погляд примітивно, а насправді змістовно, картини з народного життя, які відображають певні традиції, поведінку та духовно-моральний світогляд українського народу та представників інших народностей, що здавна мешкають поруч з нами на одній українській землі.

Звісно, рівні професійних знань вчителя та керівника закладу середньої освіти повинні відповідати тому рівню, що вимагають від них покладені на них педагогічні завдання, але етнокультурний аспект компетентностей повинен відігравати важливу роль в їх роботі. Цей аспект є притаманним, насамперед, в гуманітарних дисциплінах, таких, як історія, географія, ботаніка та біологія, українська література та мова, музичне та образотворче виховання. Практично будь-яку тему навчального предмету можна довести до свідомості учнів, пов'язуючи з екскурсами в етнічну культуру, що саме сприятиме, як засвоєнню навчального матеріалу, так і духовно-моральному, естетичному та культурному вихованню.

Відтак, етнокультурна компетентність керівника закладу середньої

освіти не може бути нижчою ніж відповідна компетенція звичайного вчителя або вчителя, що саме викладає учням необхідні знання на межі предмету та етнокультури, адже, керівник повинен володіти тими компетенціями, що і звичайні вчителі, але, і одночасно подавати їм приклад в певних ситуаціях, допомагати їм в педагогічних процесах та коригувати їх.

З цією метою, в закладах середньої освіти було б доцільно розширити, а в деяких випадках відновити проведення лекційних занять з етнокультурної тематики для педагогічного складу працівників, а саме керівників цих закладів, залучати до участі в регіональних змагальних семінарах за участю митців, культурологів, істориків, філологів, психологів, художників, майстрів декоративно-ужиткового мистецтва тощо. Такі керівники могли б, в подальшому, ініціювати в своїх закладах проведення конкурсів, виставок, семінарів серед учнів, за участю вчителів, де б учні могли виявляти не тільки свої знання та здібності, але і виказувати свою освіченість та духовно-моральні цінності, які спираються на етнокультурні традиції українського народу.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Сьогодні в Україні не лише вдалося зберегти народне мистецтво, а й відродити інтерес молоді до нього. Щоб не втратити цей інтерес, доцільно більш ґрунтовно реалізувати одне із основних завдань, яке стоїть перед сучасною педагогічною освітою – виховання здатності до сприйняття цілісної картини світу, прагнення до збереження національної самобутності та культурної спадщини України, як невід'ємної складової частини загальнолюдської культурної скарбниці. Це вказує на необхідність формування етнокультурної компетентності керівників, як провідників, покликаних передавати етнокультурні традиції від одного покоління етносів до інших, підтримувати позитивні педагогічні тенденції за умов спільного проживання різних народів.

За сучасних умов реформування освітньої галузі виховний вплив на особистість сучасної молоді важливо здійснювати, використовуючи новітні підходи та враховуючи класичні освітні парадигми. Стрімка інформатизація освітнього простору особливо вимагає виховувати підрастаюче покоління, базуючись на історичних пам'ятках, культурній спадщині та традиціях народу.

Вчитель, як майбутній керівник, ще в роки навчання в закладі вищої освіти, має бути спрямований на те, щоб в змістовий компонент

освітнього процесу ввести саме ті методи, засоби, форми навчання, які сприятимуть поглибленому вивченню культури, мови, історії.

Працюючи у закладі освіти, на уроках мови доречно використання різних видів є уривки текстів творів письменників, учених, діячів рідної культури; тексти, що зображують сучасну дійсність, культурні, історичні, економічні зв'язки; збагачують словниковий запас молоді етнокультурними термінами (Батьківщина, країна, етнос, нація, національна культура, народна творчість, фольклор, тощо); використовувати словникові диктанти, вправи, твори, речення з етнокультурною тематикою.

На уроках літератури бажано збагачувати молодь знаннями про творчість відомих діячів нашого народу, що розкривають у своїх працях національний колорит, спосіб життя, традиції та звичаї. На уроках географії потрібно знайомити молодь з географічними кордонами країни, природними умовами та особливостями. Історія рідного народу забезпечує також знання про традиційні ремесла у минулому, розвиток державності, а також становлення народу як окремої, самостійної, незалежної країни.

Саме етнокультурне виховання забезпечує засвоєння зразків і цінностей національної культури, культурно-історичного, соціального досвіду своєї держави, формування відчуття приналежності та поваги до рідного краю. Внутрішній світ особистості є рушійною силою розвитку духовності людини, визначальним чинником дій і поведінки, ціннісних орієнтацій, життєвої й громадської позиції.

Цьому сприяють, насамперед, етнопедагогічні чинники, за допомогою яких реалізуються цілі й завдання етнокультурного виховання. А саме: рідна мова, родинно-побутова культура, фольклор, емоційна культура, національна психологія, національний характер, народні вірування, народні ігри, знання родоводу та історії, педагогіка народного календаря, національна символіка й народні символи, основи народної моралі, національна самосвідомість, народні дидактичні знання, народна гра та народна іграшка, народні звичаї, свята, традиції, обряди.

Мовою вчать особистість прозрівати, мислити, долучатися до духовних надбань свого народу. Засвоєння рідної історії дає змогу пізнати витoki духовності кожного народу як джерело пам'яті, історичного мислення, формування свідомості різних поколінь. Рідна мова – це самобутній спосіб мислення, оригінальний засіб пізнання дійсності.

Відродження родинних народних традицій, звичаїв, шанобливе ставлення до родинно-побутової культури сприятиме формуванню в

молоді найглибших почуттів: любов до матері й батька, бабусі та дідуся. Пізнаючи багатство фольклору, молодь щедро черпає емоційні, моральні, естетичні та патріотичні цінності.

Чим вища в молодій людини національна самосвідомість, тим глибше вона любить свій народ.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальшої роботи убачаються у вивченні наявного рівня етнокультурної компетентності керівників закладів загальної середньої освіти, готовності до професійної діяльності у конкретному етнокультурному середовищі та аналізі чинників, що мають істотний вплив на її формування у закладах освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Є. А. Антонович, В. І. Проців, С. П. Свид, *Художні техніки у школі*. Київ, Україна: ІЗМН, 1997.
- [2] Г. Ващенко, *Виховання волі й характеру*. Київ, Україна: Школяр, 1999.
- [3] В. С. Заслуженюк, В. В. Присакар, «Формування в школярів культури міжнаціонального спілкування», *Педагогіка і психологія*, № 1, с. 14–18, 1999.
- [4] Г. Лозко, *Етнологія України*. Київ, Україна: Арттек, 2001.
- [5] В. М. Мадзігон, «Інформатизація в контексті демократизації освіти в Україні», *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні*, т. 2002, с. 23–37, 1992.
- [6] Т. Мацейків, «Етнокультурна спрямованість шкільної освіти і виховання», *Гірська школа українських Карпат*, № 4/5, ч. 2, с. 394–397, 2008. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/CQppBX>
Дата звернення: Серп. 15, 2023.
- [7] М. Г. Стельмахович, *Українська родинна педагогіка*. Київ, Україна: ІСДО, 1996.
- [8] В. П. Титаренко, *Методика викладання декоративно-прикладної творчості*. Полтава, Україна, 2004.
- [9] Г. Г. Філіпчук, «Громадянське суспільство й освіта в контексті глобальних і етнонаціональних процесів», *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні*, т. 2002, с. 227–241, 1992.

FORMATION OF ETHNO-CULTURAL COMPETENCE HEADS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Hanna Vyshnevskya,

methodist of the highest category of the
educational and methodological department
Educational and Scientific Institute of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0009-0003-8454-1145>
ozdoba@i.ua

Abstract. The article defines the relevance of the problem of ethno-cultural orientation, substantiates the essence of the concept, the principles of ethno-cultural orientation in the educational institution. The implementation of the construction of the educational process regarding the ethno-cultural orientation in the educational institution was considered according to the following principles: inclusion in a single ethno-cultural tradition, the transition from national culture to the knowledge of the cultures of the peoples living together in the country and the adoption of world cultural values, the dialogue of cultures. Attention is paid to the formation of the foundations of ethnic culture, as one of the important tasks of personality formation, which is realized under the condition of creating a cultural and educational environment, the enrichment of which contributes to the development of the personality on the spiritual and moral basis of universal values, taking into account the peculiarities of ethno-traditions and national ideals. The article is devoted to revealing the degree of research into the development of ethnocultural competences of heads of educational institutions. Attention is drawn to learning the culture of the ethnic group at school age, which enables a better understanding of national traditions, language, and gives children the opportunity to become bearers of their own national culture. The content highlights the results of the theoretical analysis of the current problem of the scientific search for the ethno-cultural origins of school education, the enrichment of the ethno-cultural environment. It is emphasized that finding modern effective means of forming the foundations of ethnic culture is possible thanks to the creation of organizational and pedagogical conditions for the development of the ethnocultural potential of the teaching staff and the use of modern information and communication technologies. The

content of the article reveals the scientific and practically oriented orientation of scientific works on ethno-cultural problems of school education development, highlights the approaches of introducing new ethno-cultural knowledge into the educational process of general secondary education institutions and professional training of teachers.

Key words: culture; ethnoculture; educational institution; competence; national traditions; art.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Ye. A. Antonovych, V. I. Protsiv, S. P. Svyd, *Khudozhni tekhniky u shkoli*. Kyiv, Ukraina: IZMN, 1997.
- [2] H. Vashchenko, *Vykhovannia voli y kharakteru*. Kyiv, Ukraina: Shkoliar, 1999.
- [3] V. S. Zasluzheniuk, V. V. Prysakar, «Formuvannia v shkoliariv kultury mizhnatsionalnoho spilkuvannia», *Pedahohika i psykholohiia*, № 1, s. 14–18, 1999.
- [4] H. Lozko, *Etnolohiia Ukrainy*. Kyiv, Ukraina: Artek, 2001.
- [5] V. M. Madzihon, «Informatyzatsiia v konteksti demokratyzatsii osvity v Ukraini», *Rozvytok pedahohichnoi i psykholohichnoi nauk v Ukraini*, t. 2002, s. 23–37, 1992.
- [6] T. Matseikiv, «Etnokulturna spriamovanist shkilnoi osvity i vykhovannia», *Hirska shkola ukrainskykh Karpat*, № 4/5, ch. 2, s. 394–397, 2008. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/CQppBX> Data zvernennia: Serp. 15, 2023.
- [7] M. H. Stelmakhovych, *Ukrainska rodynna pedahohika*. Kyiv, Ukraina: ISDO, 1996.
- [8] V. P. Tytarenko, *Metodyka vykladannia dekoratyvno-prykladnoi tvorchosti*. Poltava, Ukraina, 2004.
- [9] H. H. Filipchuk, «Hromadianske suspilstvo y osvita v konteksti hlobalnykh i etnonatsionalnykh protsesiv», *Rozvytok pedahohichnoi i psykholohichnoi nauk v Ukraini*, t. 2002, s. 227–241, 1992.

*Стаття надійшла до редакції
16 серпня 2023 року*